BA-B.ED

Question Papers

Semester-3rd

December, 2025

Roll No. 2435865 Total No. of Pages : 3

PC 12263-N

M-7/2115

EXPERIENTIAL LEARNING - 1107T

(Common with B.A. B.Ed. & B.Sc. B.Ed.)

Semester—III

Time Allowed : 1½ Hours] [Maximum Marks : 35

Note :— The question paper will consist of three Sections: A, B, and C. Sections A and B will have **two** questions from the respective sections and will carry 12 marks each. Section C will consist of **5** questions of **2** marks each and one objective type question of **one** mark.

SECTION—A

1. Why is it said that learning is a continuous process grounded in experience? Discuss its significance in the modern era.

2. Discuss the role of teachers and headmasters in spreading awareness about national and social issues. 1×12=12

SECTION—B

3. Discuss the meaning of the term 'Curriculum Content'. What are the challenges in designing curriculum content that is relevant to students' lives?

4. Explain Global Warming. Do you think global warming is a result of human negligence? 1×12=12

SECTION—C

5. Answer in brief: 5×2=10

(a) Kolb's experiential learning cycle

(b) Pedagogical Practice

(c) Education for life

(d) Effect of inequality on education

(e) Climate

(f) Fossil fuels include: 1×1=1

(a) Coal

(b) Wood

(c) Solar

(d) Wind

(ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ)

ਭਾਗ—ਏ

1. ਇਹ ਕਿਉਂ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖਣਾ ਅਨੁਭਵ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਇੱਕ ਨਿਰੰਤਰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ? ਆਧੁਨਿਕ ਯੁੱਗ ਵਿੱਚ ਇਸਦੀ ਮਹੱਤਤਾ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

2. ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਮੁੱਦਿਆਂ ਬਾਰੇ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਫੈਲਾਉਣ ਵਿੱਚ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 1×12=12

ਭਾਗ—ਬੀ

3. 'ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਸਮੱਗਰੀ' ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਰਥ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕਿਹੜੀਆਂ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਹਨ?

4. ਗਲੋਬਲ ਵਾਰਮਿੰਗ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। ਕੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗਲੋਬਲ ਵਾਰਮਿੰਗ ਮਨੁੱਖੀ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ? 1×12=12

ਭਾਗ—ਸੀ

5. ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਜਵਾਬ ਦਿਓ: 5×2=10

(ਏ) ਕੋਲਬ ਦਾ ਅਨੁਭਵੀ ਸਿੱਖਣ ਚੱਕਰ

(ਬੀ) ਸਿੱਖਿਆ ਅਭਿਆਸ

(ਸੀ) ਜੀਵਨ ਲਈ ਸਿੱਖਿਆ

(ਡੀ) ਸਿੱਖਿਆ 'ਤੇ ਅਸਮਾਨਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ

(ਈ) ਜਲਵਾਯੂ

(ਐਫ) ਜੈਵਿਕ ਇੰਧਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ: 1×1=1

(ਏ) ਕੋਲਾ

(ਬੀ) ਲੱਕੜ

(ਸੀ) ਸੂਰਜੀ

(ਡੀ) ਹਵਾ

PC–12262/N

M–7/2115

LIBRARY RESOURCES AND ART IN EDUCATION–1106T

(Semester–III)

(Common with B.A. B.Ed. & B.Sc. B.Ed.)

Time : $1\frac{1}{2}$ Hours] [Maximum Marks : 35

Note : Attempt **one** question each from Sections A & B carrying 12 marks each and the entire Section C consisting of 6 short answer type questions carrying 11 marks.

SECTION–A

I. Explain the meaning of library and also discuss its various objectives. (4+8=12)

II. Describe the term 'Cataloguing'? How does it help the reader in locating the book from the library? (4+8=12)

SECTION–B

III. What do you mean by Arts in Education? Also discuss its various objectives and role of art in child development. (3+5+4=12)

IV. Discuss the importance of exhibitions and cultural festivals by giving suitable examples. (4+8=12)

SECTION—C

(Compulsory Question)

V. Write short notes on the following :

1. Importance of library.
2. Library management.
3. Significance of Aesthetics in Education.
4. Difference between general and text book.
5. Open access system. (5×2=10)
6. Name any two reference books. (1)

PUNJABI VERSION

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਅਤੇ B ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 12 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ C ਸਾਰਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਵਿਚ 6 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 11 ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਹਨ।

ਭਾਗ–A

I. ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਦਾ ਅਰਥ ਸਮਝਾਓ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਬਾਰੇ ਵੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। (4+8=12)

II. 'ਕੈਟਾਲਾਗਿੰਗ' ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ। ਇਹ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਤੋਂ ਕਿਤਾਬ ਲੱਭਣ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ? (4+8=12)

ਭਾਗ–B

III. ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਚ ਕਲਾ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ? ਇਸਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਬਾਲ ਵਿਕਾਸ ਵਿਚ ਕਲਾ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਬਾਰੇ ਵੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। (3+5+4=12)

IV. ਢੁਕਵੀਆਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦੇ ਕੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀਆਂ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਤਿਉਹਾਰਾਂ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। (4+8=12)

ਭਾਗ–C

(ਲਾਜ਼ਮੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ)

V. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ 'ਤੇ ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ :

1. ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ।
2. ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧਨ।

3. ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਚ ਸੁਹਜ ਸ਼ਾਸਤਰ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ।

4. ਆਮ ਅਤੇ ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਅੰਤਰ।

5. ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਪਹੁੰਚ ਪ੍ਰਣਾਲੀ। (5×2=10)

6. ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੋ ਹਵਾਲਾ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਦੱਸੋ। (1)

Total Pages : 6

PC-12261/N

M-7/2115

TEACHING LEARNING PROCESS–1103-T

(Semester–III)

(Common with B.A. B.Ed. and B.Sc. B.Ed.)

Time : Three Hours] [Maximum Marks : 70

Note : Attempt *two* questions each from Sections A and B carrying 12 marks each and the entire Section C consisting of 11 short answer type questions carrying 2 marks each.

SECTION–A

I. Enumerate principles of teaching and also describe relationship between teaching and learning. 12

II. Enlist benefits of thematic learning in enhancing student engagement and understanding. 12

III. Discuss implications of cognitivist and constructivist learning theory for classroom management and student motivation. 12

IV. Elaborate how teachers can design learning experiences that encourage students to construct their own knowledge and understanding. 12

SECTION–B

V. Describe benefits and limitations of different learning styles and how teachers can create a learning environment that supports diverse learning styles and needs. 12

VI. Analyze factors which contribute to a positive learning environment and support classroom dynamics and minimize disruptions. 12

VII. Examine strategies to facilitate student reflection and metacognition during discovery-based learning. 12

VIII. Discuss benefits of democratic teaching style in the classroom and specify role of teachers in creating inclusive learning environment. 12

SECTION–C
(Compulsory Question)

IX. Write short notes on the following :

1. Nature of teaching.
2. Characteristics of teaching.
3. Process of learning.
4. Contribution of behaviourist theory to teaching learning process.
5. Key components of thematic planning.

6. Role of authentic learning experiences in constructivist teaching.
7. Compare and contrast traditional and progressive teaching styles.
8. Multisensory approach to teaching and its benefits for diverse learners.
9. Planning spaces for learning.
10. Advantages of expository teaching.
11. Role of the teacher in discovery learning.

(11×2=22)

PUNJABI VERSION

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਅਤੇ B ਹਰੇਕ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ **ਦੋ-ਦੋ** ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 12 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ C ਵਿਚਲੇ ਸਾਰੇ 11 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 2 ਅੰਕ ਹਨ।

ਭਾਗ–A

I. ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕਰੋ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਸਿੱਖਣ ਵਿਚਕਾਰ ਸਬੰਧਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਵੀ ਕਰੋ। 12

II. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਅਤੇ ਸਮਝ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਵਿੱਚ ਥੀਮੈਟਿਕ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਲਾਭਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਬਣਾਓ। 12

III. ਕਲਾਸਰੂਮ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਲਈ ਬੋਧਾਤਮਕ ਅਤੇ ਰਚਨਾਤਮਕ ਸਿੱਖਿਆ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 12

IV. ਵਿਸਤਾਰ ਨਾਲ ਦੱਸੋ ਕਿ ਅਧਿਆਪਕ ਸਿੱਖਣ ਦੇ ਤਜ਼ਰਬਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜੋ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਸਮਝ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। 12

ਭਾਗ–B

V. ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਿੱਖਣ ਸ਼ੈਲੀਆਂ ਦੇ ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ ਅਤੇ ਅਧਿਆਪਕ ਇੱਕ ਸਿੱਖਣ ਦਾ ਵਾਤਾਵਰਣ ਕਿਵੇਂ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜੋ ਵਿਭਿੰਨ ਸਿੱਖਣ ਸ਼ੈਲੀਆਂ ਅਤੇ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। 12

VI. ਉਹਨਾਂ ਕਾਰਕਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰੋ ਜੋ ਇੱਕ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਸਿੱਖਣ ਦੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿੱਚ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਲਾਸਰੂਮ ਗਤੀਸ਼ੀਲਤਾ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕਰਦੇ ਹਨ। 12

VII. ਖੋਜ-ਅਧਾਰਤ ਸਿੱਖਿਆ ਦੌਰਾਨ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ ਅਤੇ ਮੈਟਾਕੋਗਨੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸੁਵਿਧਾਜਨਕ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਰਣਨੀਤੀਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰੋ।

VIII. ਕਲਾਸਰੂਮ ਵਿੱਚ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਸ਼ੈਲੀ ਦੇ ਲਾਭਾਂ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ ਅਤੇ ਸਮਾਵੇਸ਼ੀ ਸਿੱਖਿਆ ਵਾਤਾਵਰਣ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰੋ।

ਭਾਗ–C

(ਲਾਜ਼ਮੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ)

IX. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ 'ਤੇ ਛੋਟੇ ਨੋਟ ਲਿਖੋ :

1. ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ।
2. ਸਿੱਖਿਆ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ।
3. ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ।
4. ਵਿਵਹਾਰਵਾਦੀ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਸਿੱਖਿਆ ਸਿਖਲਾਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਯੋਗਦਾਨ।
5. ਥੀਮੈਟਿਕ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਹਿੱਸੇ।
6. ਰਚਨਾਤਮਕ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਸਿੱਖਿਆ ਅਨੁਭਵਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ।

7. ਰਵਾਇਤੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਸਿੱਖਿਆ ਸ਼ੈਲੀਆਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਅਤੇ ਵਿਪਰੀਤਤਾ।

8. ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਤੀ ਬਹੁ-ਸੰਵੇਦੀ ਪਹੁੰਚ ਅਤੇ ਵਿਭਿੰਨ ਸਿਖਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਇਸਦੇ ਲਾਭ।

9. ਸਿੱਖਣ ਲਈ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ ਸਥਾਨ।

10. ਵਿਆਖਿਆਤਮਕ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਫਾਇਦੇ।

11. ਖੋਜ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿੱਚ ਅਧਿਆਪਕ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ। (11×2=22)

Roll No. .....

Total No. of Pages : 3

PC 12268-N

M-7/2115

ENGLISH COMMUNICATION SKILLS

Semester—III

Time Allowed : Three Hours] [Maximum Marks : 70

I. What is the central idea of A.P.J. Abdul Kalam's essay "Work Brings Solace"?

OR

What is the theme of Muhammad Yunus's essay "Towards Creating a Poverty-Free World"? What solutions does he propose? 12

II. What are the key points Judy Brady makes about the traditional roles and expectations of a wife in society in "Why I Want a Wife"?

OR

What is the substance and significance of the "Universal Declaration of Human Rights" as discussed in Leah Levin's essay? 12

III. Attempt any ***four*** of the following ***six*** short questions :

(a) What is a "social business" according to Muhammad Yunus?

(b) How does R.K. Narayan compare the American and British forms of English in "Toasted English"?

(c) What personal tragedy did A.P.J. Abdul Kalam face, and how did work help him cope?

(d) What are the main "issues" Mahesh Rangarajan points out in the writing of environmental history?

(e) List any four "duties" of a wife that Judy Brady sarcastically outlines.

(f) How have Facebook and Wikileaks changed our understanding of privacy, according to Mukul Kesavan? 4×3=12

IV. Attempt any ***one*** out of ***two*** :

Write a letter to the Editor of *The Times of India* drawing attention to the increasing problem of garbage and poor sanitation in your locality.

OR

Write a letter to your father explaining why you wish to pursue a different career path than the one he suggested. 12

V. Do as directed (attempt any **11** questions) :

Use conjunctions :

(i) I want to go on the college trip ..... my parents won't allow me.

(ii) There are many schools here it is a metropolitan city.

(iii) Peter wanted to attend the meeting ..... turned up suddenly, something urgent.

Identify the adjectives in the following sentences :

(iv) This window pane is old.

(v) Behind every successful person, there are hidden challenges that he has overcome.

Identify the adverbs in the following sentences :

(vi) Slowly, he stepped into the boat and sailed away.

(vii) It is advisable to drive cautiously in rainy season.

Complete the sentences using who/whom/whose/where :

(viii) An orphan is a child ..... parents are dead.

(ix) What's the name of the hotel ..... your parents are staying?

(x) A pacifist is a person ..... believes that all wars are wrong.

Complete the sentences using so, such or such a :

(xi) I couldn't believe the news. It was shock.

(xii) The party was great. It was ..... shame you couldn't come.

Use a superlative or a comparative :

(xiii) Our hotel was cheaper than all the others in the town. (cheap)

(xiv) I wasn't feeling well yesterday, but I feel a bit ..... today. (good)

(xv) What's thing you've ever bought? (expensive) 11×2=22

Roll No. ..... Total No. of Pages : 3

PC 12264-N

M-7/2115
PUNJABI COMPULSORY
Semester—III

Time Allowed : Three Hours] [Maximum Marks : 70

ਨੋਟ :— ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੱਤਰ ਦੇ ਤਿੰਨ ਭਾਗ (ਓ, ਅ ਅਤੇ ਏ) ਹਨ। ਸਾਰੇ ਭਾਗਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਹਦਾਇਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਦਿਓ।

ਭਾਗ—ਓ

ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਦੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ **ਇੱਕ** ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ :

1. ਨਾਵਲ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਇਸਦੇ ਸਰੂਪ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰਪੂਰਵਕ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

ਜਾਂ

ਨਾਵਲ ਅਤੇ ਕਹਾਣੀ ਵਿਚਲੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅੰਤਰਾਂ ਨੂੰ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਸਹਿਤ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰੋ। 12

ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਦੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ **ਇੱਕ** ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ :

2. (ਓ) ਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕੁੱਸਾ ਦੇ ਨਾਵਲ 'ਰੋਹੀ ਬੀਆਬਾਨ' ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ-ਵਸਤੂ 'ਤੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਉ।

ਜਾਂ

(ਅ) 'ਰੋਹੀ ਬੀਆਬਾਨ' ਨਾਵਲ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇਸਦੇ ਮੁੱਖ ਪਾਤਰ ਦਾ ਚਰਿੱਤਰ-ਚਿਤਰਣ ਕਰੋ। 12

ਭਾਗ—ਅ

3. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਚਾਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ **ਦੋ** ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ **ਇੱਕ-ਡੇਢ** ਪੰਨੇ ਵਿੱਚ ਦਿਓ :

(ੳ) 'ਖ਼ਬਰ' ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ? ਇਸ ਦੇ ਸਰੂਪ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

(ਅ) ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਖ਼ਬਾਰੀ ਰਿਪੋਰਟ ਅਤੇ ਫ਼ੀਚਰ ਲੇਖਣ ਦੇ ਆਪਸੀ ਨਿਖੇੜੇ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰੋ।

(ੲ) ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ? ਇਸਦੇ ਤੱਤਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿਓ।

(ਸ) ਇਸ਼ਤਿਹਾਰੀ ਖ਼ਬਰ ਦੇ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ਾਂ 'ਤੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਓ। 6×2=12

4. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ **ਤਿੰਨ** ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਦਿਓ :

(ੳ) ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਬਾਰੇ ਸੰਖੇਪ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿਓ।

(ਅ) ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿੱਪੀ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ 'ਤੇ ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ।

(ੲ) ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਇਲਾਕਾਈ ਵੰਨਗੀਆਂ (ਉਪ-ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ) ਨਾਲ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਕਰਵਾਓ।

(ਸ) ਸਵਰ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿਓ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਵਰਗੀਕਰਣ ਬਾਰੇ ਸੰਖੇਪ ਵਿਚ ਲਿਖੋ।

(ਹ) ਖੰਡੀ ਅਤੇ ਅਖੰਡੀ ਧੁਨੀਆਂ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ? ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਸਹਿਤ ਲਿਖੋ। 4×3=12

ਭਾਗ—ੲ

5. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸਾਰੇ **11** ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ **5-6** ਸਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿਓ :

(ੳ) 'ਨਾਵਲ' ਸ਼ਬਦ ਬਾਰੇ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ?

(ਅ) ਕਹਾਣੀ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿਓ।

(ੲ) 'ਰੋਹੀ ਬੀਆਬਾਨ' ਨਾਵਲ ਵਿਚ 'ਗੋਰੇ' ਦੇ ਭੈਣ ਭਰਾਵਾਂ ਦੇ ਕੀ ਨਾਮ ਹਨ ?

(ਸ) 'ਰੋਹੀ ਬੀਆਬਾਨ' ਨਾਵਲ ਦੇ ਕਿਸੇ ਦੋ ਔਰਤ ਪਾਤਰਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਲਿਖੋ।

(ਹ) ਅਖ਼ਬਾਰੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਸੁਰਖ਼ੀ ਕਿਸਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ?

(ਕ) ਫ਼ੀਚਰ ਲੇਖਣ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿਓ।

(ਖ) ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਅਤੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰੀ ਖ਼ਬਰ ਵਿਚ ਇੱਕ ਮੁੱਖ ਅੰਤਰ ਦੱਸੋ।

(ਗ) ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਦੁਆਈ ਉਪਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਕਿਹੜੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਨਾਲ਼ ਹੈ ?

(ਘ) ਲਗਾਖਰ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ? ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਲਗਾਖਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦੱਸੋ।

(ਙ) ਪੰਜਾਬੀ ਦੀਆਂ ਗੋਲਾਈਦਾਰ ਸਵਰ ਧੁਨੀਆਂ ਦੱਸੋ।

(ਚ) ਡੱਕਵੇਂ ਵਿਅੰਜਨਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿਓ। 11×2=22

PC–12275/N

M–7/2115

HISTORY–HISTORY OF INDIA 1707–1956

(Semester–III)

Time : 3 Hours] [Maximum Marks : 70

Note : Attempt **two** questions each from Sections A & B carrying 10 marks each and the entire Section C carrying 30 marks.

SECTION—A

I. What were the main causes of the decline of the Mughal Empire after the death of Aurangzeb? (10)

II. Bring out the main administrative and social reforms of William Bentinck. (10)

III. Describe the causes of the revolt of 1857. (10)

IV. Give a note on Arya Samaj. (10)

SECTION—B

V. Discuss the rural indebtedness under the British rule in India. (10)

VI. Examine the causes and activities of the rise of moderate. (10)

VII. Describe the Quit India Movement. (10)

VIII. Discuss the salient features of Indian Constitution. (10)

SECTION–C

(Compulsory Question)

IX. (a) Write short notes on the following :

1. Farrukhsiyar.
2. Nadir Shah.
3. Black Hole Incident.
4. Mir Jafar.
5. Extremist.
6. Cornwallis Code.
7. Brahmo Samaj.
8. Simon Commission.
9. Permanent Settlement.
10. Sir Syed Ahmed Khan. (10×2=20)

(b) Map Questions :

Show the British India in 1818 on the map of India also give explanatory note.

OR

Show and explain the important centres of the revolt of 1857 on the map of India. (6+4=10)

(c) For Blind candidates in lieu of map :

Write short notes on any **two** :

1. Mahalwari System.
2. Singh Sabha Movement.
3. Non-cooperation Movement.
4. Rowlatt Act. (5×2=10)

PUNJABI VERSION

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਅਤੇ B ਵਿਚੋਂ ਦੋ-ਦੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 10 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ C ਸਾਰਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਦੇ 30 ਅੰਕ ਹਨ।

ਭਾਗ—A

I. ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੁਗਲ ਸਮਰਾਜ ਦੇ ਪਤਨ ਦੇ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਦੱਸੋ। (10)

II. ਵਿਲੀਅਮ ਬੈਂਟਿੰਕ ਦੇ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਸੁਧਾਰਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ। (10)

III. 1857 ਈ. ਦੇ ਵਿਦਰੋਹ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਤੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਓ। (10)

IV. ਆਰੀਆ ਸਮਾਜ ਉੱਤੇ ਨੋਟ ਲਿਖੋ। (10)

ਭਾਗ—B

V. ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਪੇਂਡੂ ਕਰਜ਼ੇਦਾਰੀ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। (10)

VI. ਨਰਮ ਦਲ ਦੇ ਉਭਾਰ ਦੇ ਕਾਰਨ ਅਤੇ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ। (10)

VII. ਭਾਰਤ ਛੱਡੋ ਅੰਦੋਲਨ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿਓ। (10)

VIII. ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। (10)

ਭਾਗ—C

(ਲਾਜ਼ਮੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ)

IX. (a) ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ 'ਤੇ ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ :

1. ਫਾਰੁੱਖਸੀਅਰ।
2. ਨਾਦਿਰ ਸ਼ਾਹ।

3. ਬਲੈਕ ਹੋਲ ਦੁਰਘਟਨਾ।

4. ਮੀਰ ਜਾਫਰ।

5. ਗਰਮ ਦਲ।

6. ਕਾਰਨਵਾਲਿਸ ਕੋਡ।

7. ਬ੍ਰਹਮੋ ਸਮਾਜ।

8. ਸਾਈਮਨ ਕਮਿਸ਼ਨ।

9. ਸਥਾਈ ਬੰਦੋਬਸਤ।

10. ਸਰ ਸੱਯਦ ਅਹਿਮਦ ਖਾਨ। (10×2=20)

(b) ਨਕਸ਼ਾ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ :

ਭਾਰਤ ਦੇ ਨਕਸ਼ੇ ਉੱਪਰ 1818 ਈ. ਵਿਚ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਦਿਖਾਓ, ਵਿਆਖਿਆਤਮਕ ਨੋਟ ਵੀ ਲਿਖੋ।

ਜਾਂ

ਭਾਰਤ ਦੇ ਨਕਸ਼ੇ ਉੱਪਰ 1857 ਦੇ ਵਿਦਰੋਹ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕੇਂਦਰਾਂ ਨੂੰ ਦਿਖਾਓ, ਵਿਆਖਿਆਤਮਕ ਨੋਟ ਵੀ ਲਿਖੋ।

(6+4=10)

(c) ਨੇਤਰਹੀਣ/ਅੰਨ੍ਹੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਨਕਸ਼ੇ ਦੇ ਬਦਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ :

ਕਿਸੇ **ਦੋ** 'ਤੇ ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ :

1. ਮਹਲਵਾੜੀ ਪ੍ਰਥਾ।

2. ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਅੰਦੋਲਨ।

3. ਅਸਹਿਯੋਗ ਅੰਦੋਲਨ।

4. ਰਾਲੇਟ ਐਕਟ। (5×2=10)

Roll No. ..... Total No. of Pages : 3

PC 12279-N

M-7/2115

ADVANCED CALCULUS—2101T

Semester—III

Time Allowed : Three Hours] [Maximum Marks : 35

Note :— Attempt any **two** questions each from Section A and Section B, carrying **6** marks each and entire Section C consisting of **11** questions carrying **1** mark each.

SECTION—A

1. Calculate the approximate value of $\sqrt{24}$ to three decimal places by Taylor's expansion.

2. If $f(x, y) = x^2 + y^2$ and $g(x, y) = x^2 + y^2 + 2xy$, then find $J(x, y)$.

3. State and prove Euler Theorem on homogeneous function.

4. Discuss the continuity of a function f(x, y) defined by :

$$f(x, y) = \begin{cases} y\sin\frac{1}{x}; & x \neq 0 \\ 0; & x = 0 \end{cases}$$

2×6=12

SECTION—B

5. Evaluate $\iint (x^2\ y^2)dx.dy$ over the region $x^2 + y^2 \leq 1$.

6. Evaluate $\int_0^1 \int_{4y}^4 e^{x^2}\ dxdy$ by reversing the order of integration.

7. Find the area enclosed by the parabolas $y^2 = 8x$ and $x^2 = 8y$.

8. Show that $\iiint_{x^2+y^2+z^2\leq 1} z^2\ dx\ dy\ dz = \frac{4\pi}{15}$. 2×6=12

SECTION—C

9. (i) State Young's theorem.

(ii) Define differentiability of two variable valued functions.

(iii) Find area of any cycloid.

(iv) Explain saddle point.

(v) Explain moment of inertia.

(vi) Define difference between method of finding area and volume.

(vii) Explain centre of gravity.

(viii) Define maxima and minima of a function.

(ix) Explain double integrals.

(x) Explain two properties of Jacobi function.

(xi) Define limit of a function of two variables. 11×1=11

PC-12276/N

M-7/2115

ECONOMICS–MACRO ECONOMICS AND PUBLIC FINANCE

(Semester–III)

Time : Three Hours] [Maximum Marks : 70

Note : Attempt *two* questions each from Section A and B carrying 12 marks each and entire Section C consisting of 11 short answer type questions carring 2 marks each.

SECTION–A

I. Explain the Keynesian model of income and employment.

II. What is investment function? Which factors effect investment?

III. What is multiplier? Explain it's static model.

IV. Explain in detail the relationship between consumption function and average propensity to consume.

SECTION–B

V. Explain the scope and importance of public finance.

VI. What do you mean by tax capacity? Explain the factors that effect tax capacity.

VII. Explain the demand and supply theory of taxation incidence.

VIII. What is deficit finance? What is it's impact on developing country like India.

SECTION–C
(Compulsory Question)

IX. (1) Structural unemployment.

(2) Effective demand.

(3) Ex-ante investment.

(4) If MPC is 0.25 then multiplier is?

(5) Replacement investment.

(6) What is public finance?

(7) Marginal Social Sacrifice (MSS).

(8) Convenience canon of taxation.

(9) Regressive tax.

(10) Unproductive debt.

(11) Real burden of bebt.

PUNJABI VERSION

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਅਤੇ B ਹਰੇਕ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ **ਦੋ-ਦੋ** ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 12 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ C ਦ ਸਾਰਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਵਿੱਚ 11 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਦੋ-ਦੋ ਅੰਕ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹਨ।

ਭਾਗ–A

I. ਆਮਦਨ ਅਤੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਕੀਨਸੀਅਨ ਮਾਡਲ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

II. ਨਿਵੇਸ਼ ਫਲਨ ਕੀ ਹੈ? ਨਿਵੇਸ਼ ਨੂੰ ਕਿਹੜੇ ਕਾਰਕ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰਦੇ ਹਨ?

III. ਗੁਣਕ ਕੀ ਹੈ? ਇਸਦੇ ਸਥਿਰ ਮਾਡਲ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

IV. ਉਪਯੋਗ ਫਲਨ ਅਤੇ ਉਪਯੋਗ ਦੀ ਔਸਤ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਵਿਚਕਾਰ ਸਬੰਧ ਨੂੰ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਦੱਸੋ।

ਭਾਗ–B

V. ਜਨਤਕ ਵਿੱਚ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਅਤੇ ਮਹੱਤਵ ਨੂੰ ਸਮਝਾਓ।

VI. ਟੈਕਸ ਸਮਰੱਥਾ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ? ਟੈਕਸ ਸਮਰੱਥਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਾਰਕਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

VII. ਕਰਾਪਾਤ ਦੇ ਮੰਗ ਅਤੇ ਸਪਲਾਈ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

VIII. ਘਾਟੇ ਦੀ ਵਿੱਤ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀ ਹੈ? ਭਾਰਤ ਵਰਗੇ ਵਿਕਾਸਸ਼ੀਲ ਦੇਸ਼ 'ਤੇ ਇਸਦਾ ਕੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੈ?

ਭਾਗ–C
(ਲਾਜ਼ਮੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ)

IX. (1) ਸੰਰਚਨਾਤਮਕ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ।

(2) ਪ੍ਰਭਾਵਪੂਰਨ ਮੰਗ।

(3) ਨਿਯੋਜਿਤ ਨਿਵੇਸ਼ ਕੀ ਹੈ।

(4) ਜੇਕਰ MPC 0.25 ਹੈ, ਤਾਂ ਗੁਣਕ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ?

(5) ਪੁਨਰਸਥਾਪਨ ਨਿਵੇਸ਼।

(6) ਜਨਤਕ ਵਿੱਤ ਕੀ ਹੈ?

(7) ਸੀਮਾਂਤ ਸਮਾਜਿਕ ਤਿਆਗ (MSS).

(8) ਕਰ ਦਾ ਸੁਵਿਧਾ ਸਿਧਾਂਤ।

(9) ਪ੍ਰਤੀਗਾਮੀ ਕਰ।

(10) ਗੈਰ-ਉਤਪਾਦਕ ਕਰਜ਼ਾ।

(11) ਅਸਲ ਕਰਜ਼ੇ ਦਾ ਭਾਰ।

Roll No. ..... Total Pages : 7

12277/N

M–7/2115

CONSTITUTION OF INDIA

Paper–BPOLBP2301

Semester–III

Time Allowed : 3 Hours] [Maximum Marks : 70

Note : The candidates are required to attempt **two** questions each from Sections A and B carrying 12 marks each and the entire Section C consisting of 11 short answer type questions carrying 2 marks each. Your each short note answer should be in 50 words or 7-10 lines.

SECTION—A

1. Write detailed essay on the making of the Constitution of India. 12

2. Write a detailed note on the Preamble of the Indian Constitution. 12

3. What do you mean by Federalism ? Write down the features of Indian Federalism. 12

4. Discuss Fundamental Rights included into Indian Constitution. Are these limited ? 12

SECTION—B

5. Write down different kinds and importance of Directive principles of State Policy. 12

6. Critically examine the powers and position of the Prime Minister of India. 12

7. Discuss the power and role of the Indian Parliament. 12

8. Examine the power of Judicial review of the Indian Supreme Court. 12

SECTION—C

9. Write short notes on the following : 11×2=22

   (i) Write down any four features of the Constitution of India.

   (ii) What is the Socialist nature of India ?

   (iii) What do you mean by Hung Parliament ?

   (iv) What do you mean by Preventive Detention ?

   (v) What is Article 21 (A) ?

   (vi) Write any four Fundamental Duties included in the Constitution.

   (vii) Write down the conditions and process for the declaration of National emergency.

(viii) What is Ordinance ?

(ix) Discuss the process of the appointment of the Prime Minister.

(x) Write down the special powers of Rajya Sabha.

(xi) What do you mean by Independence of Judiciary ?

PUNJABI VERSION

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਅਤੇ B ਹਰੇਕ ਵਿਚੋਂ ਦੋ-ਦੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 12 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ C ਸਾਰਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਵਿਚ 11 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਲਾਜਮੀ ਹਨ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 2 ਅੰਕ ਹਨ। ਹਰੇਕ ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਜਵਾਬ 50 ਸ਼ਬਦਾਂ ਜਾਂ 7-10 ਲਾਈਨਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿਓ।

ਭਾਗ—A

1. ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬਣਾਉਣ 'ਤੇ ਇੱਕ ਵਿਸਤਰਿਤ ਲੇਖ ਲਿਖੋ। 12

2. ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾਂ 'ਤੇ ਇੱਕ ਵਿਸਤਰਿਤ ਨੋਟ ਲਿਖੋ। 12

3. ਸੰਘਵਾਦ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ? ਭਾਰਤੀ ਸੰਘਵਾਦ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸਤਾਵਾਂ ਲਿਖੋ। 12

4. ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕੀਤੇ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। ਕੀ ਇਹ ਸੀਮਤ ਹਨ? 12

ਭਾਗ—B

5. ਰਾਜ ਨੀਤੀ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਿਸਮਾਂ ਅਤੇ ਮਹੱਤਤਾ ਬਾਰੇ ਲਿਖੋ। 12

6. ਭਾਰਤ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਆਲੋਚਨਾਤਮਿਕ ਨਿਰੀਖਣ ਕਰੋ। 12

7. ਭਾਰਤੀ ਸੰਸਦ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਭੂਮਿਕਾ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 12

8. ਭਾਰਤੀ ਸਰਵ-ਉਚ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਨਿਆਇਕ ਪੁਨਰ-ਨਿਰੀਖਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਨਿਰੀਖਣ ਕਰੋ। 12

ਭਾਗ—C

9. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ 'ਤੇ ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ: 11×2=22

(i) ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀਆਂ ਕੋਈ ਚਾਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਲਿਖੋ।

(ii) ਭਾਰਤ ਦਾ ਸਮਾਜ਼ਵਾਦੀ ਸਰੂਪ ਕੀ ਹੈ?

(iii) ਲਟਕਦੀ (Hung) ਸੰਸਦ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?

(iv) ਰੋਕ-ਥਾਮੀ ਹਿਰਾਸਤ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?

(v) ਆਰਟੀਕਲ 21(A) ਕੀ ਹੈ?

(vi) ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕੋਈ ਚਾਰ ਮੌਲਿਕ ਕਰਤਵ ਲਿਖੋ।

(vii) ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੰਕਟ-ਕਾਲ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਲਈ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਂ ਲਿਖੋ।

(viii) ਅਧਿਆਦੇਸ਼ ਕੀ ਹੈ?

(ix) ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

(x) ਰਾਸ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਲਿਖੋ।

(xi) ਨਿਆਪਾਲਿਕਾ ਦੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?

Roll No. .....

Total Pages : 7

12278/N

M–7/2115

GEOGRAPHY : INTRODUCTION TO GEOGRAPHY OF INDIA

Paper–2101T

Semester–III

Time Allowed : 3 Hours] [Maximum Marks : 45

Note : The candidates are required to attempt **two** questions each from Sections A and B carrying 7½ marks each and the entire Section C consisting of 5 short answer type questions carrying 3 marks each.

SECTION—A

1. Examine the Interrelationship between India's Monsoon climate and its drainage systems and assess how this relationship shapes regional water availability and seasonal river behavior. 7½

2. India forms a distinct Geographical unit despite vast Internal diversity. Analyze this statement with reference to its location, shape and major Physiographic regions. 7½

3. Describe the major climatic seasons of India and analyze how monsoon winds influence rainfall distribution across the country. 7½

4. Describe the major soil types found in India and explain how their characteristics are determined by Relief, Climate and Parent rock. 7½

SECTION—B

5. Discuss the major characteristics of Indian agriculture and critically examine the key challenges faced by farmers today. Suggest measures to improve agricultural productivity. 7½

6. Describe the factors responsible for the development of the Iron & Steel, Cotton textile and Jute textile Industries in India. Analyze how modernization and global competition are reshaping these Industries today. 7½

7. Describe the significance of Roadways and Railways in India's Internal trade and Economic integration. 7½

8. Analyze the recent changes in India's import structure and explain the factors that have led to increased dependence on certain imported goods. 7½

SECTION—C

9. Write short notes on the following : 5×3=15

(i) Major Iron Ore regions and their Industrial significance.

(ii) Importance of Coal and Petroleum in India's Energy Sector.

(iii) Geographical conditions needed for Rice and Sugarcane cultivation.

(iv) Factors influencing growth and distribution of Cotton Textile Industry.

(v) Recent Trends in India's Exports and Imports explained.

PUNJABI VERSION

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਅਤੇ B ਹਰੇਕ ਵਿਚੋਂ ਦੋ-ਦੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 7½ ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ C ਸਾਰਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਵਿਚ 5 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਲਾਜਮੀ ਹਨ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 3 ਅੰਕ ਹਨ।

ਭਾਗ—A

1. ਭਾਰਤ ਦੇ ਮੌਸਮੀ ਮਾਨਸੂਨ ਅਤੇ ਨਿਕਾਸੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਆਪਸੀ ਸੰਬੰਧ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ ਅਤੇ ਇਹ ਸਬੰਧ ਖੇਤਰੀ ਜਲ ਉਪਲਬਧਤਾ ਅਤੇ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਮੌਸਮੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰੋ। 7½

2. "ਅੰਦਰੂਨੀ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਭਾਰਤ ਇੱਕ ਵਿਲੱਖਣ ਭੂਗੋਲਿਕ ਇਕਾਈ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ।" ਇਸ ਕਥਨ ਦਾ ਇਸਦੀ ਅਵਸਥਿਤੀ, ਆਕ੍ਰਿਤੀ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਭੂ-ਆਕ੍ਰਿਤੀਕ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰੋ। 7½

3. ਭਾਰਤ ਦੇ ਮੁੱਖ ਜਲਵਾਯੂ ਮੌਸਮਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਕਰੋ ਅਤੇ ਮਾਨਸੂਨੀ ਪਵਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਵਰਖਾ-ਵੰਡ 'ਤੇ ਪੈਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰੋ। 7½

4. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਪਾਈ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਮੁੱਖ ਮਿੱਟੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਰਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ ਅਤੇ ਇਹ ਦੱਸੋ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੁਣ ਧਰਾਤਲ, ਜਲਵਾਯੂ ਅਤੇ ਮੂਲ ਪੱਥਰ ਦੁਆਰਾ ਕਿਵੇਂ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। 7½

ਭਾਗ—B

5. ਭਾਰਤੀ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੀਆ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਮੌਜੂਦਾ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਦਾ ਸਮਾਲੋਚਨਾਤਮਕ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰੋ। ਖੇਤੀ ਉਤਪਾਦਕਤਾ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਉਚਿਤ ਕਦਮ ਸੁਝਾਓ। 7½

6. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਲੋਹਾਂ-ਇਸਪਾਤ, ਕਪਾਹ ਟੈਕਸਟਾਈਲ ਅਤੇ ਜੂਟ ਟੈਕਸਟਾਈਲ ਉਦਯੋਗਾਂ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਕਾਰਕਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ। ਆਧੁਨੀਕੀਕਰਨ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵ ਪੱਧਰੀ ਮੁਕਾਬਲੇਬਾਜ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਦਯੋਗਾਂ ਵਿੱਚ ਆ ਰਹੇ ਬਦਲਾਵਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰੋ। 7½

7. ਭਾਰਤ ਦੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਵਪਾਰ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਏਕੀਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸੜਕ ਮਾਰਗਾਂ ਅਤੇ ਰੇਲ ਮਾਰਗਾਂ ਦੇ ਮਹੱਤਵ ਨੂੰ ਵਰਣਿਤ ਕਰੋ। 7½

8. ਭਾਰਤ ਦੀ ਆਯਾਤ ਸੰਰਚਨਾ ਵਿੱਚ ਹੋ ਰਹੇ ਨਵੇਂ ਬਦਲਾਵਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰੋ ਅਤੇ ਉਹ ਕਾਰਕ ਸਮਝਾਓ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੁਝ ਵਸਤੂਆਂ 'ਤੇ ਵੱਧਦੀ ਆਯਾਤ-ਨਿਰਭਰਤਾ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। 7½

ਭਾਗ—C

9. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ 'ਤੇ ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ: 5×3=15

(i) ਮੁੱਖ ਲੋਹ-ਅਯਸ ਖੇਤਰ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਦਯੋਗਿਕ ਮਹੱਤਤਾ।

(ii) ਭਾਰਤ ਦੇ ਊਰਜਾ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਕੋਇਲਾ ਅਤੇ ਪੈਟਰੋਲੀਅਮ ਦਾ ਮਹੱਤਵ।

(iii) ਧਾਨ ਅਤੇ ਗੰਨੇ ਦੀ ਖੇਤੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਭੂਗੋਲਿਕ ਸ਼ਰਤਾਂ।

(iv) ਕਪਾਹ ਟੈਕਸਟਾਈਲ ਉਦਯੋਗ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਵੰਡ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਾਰਕ।

(v) ਭਾਰਤ ਦੇ ਨਿਰਯਾਤ-ਆਯਾਤ ਦੇ ਨਵੇਂ ਰੁਝਾਨ।

Roll No. ..... Total No. of Pages : 4

PC 12265-N

M-7/2115

PUNJABI SAHIT (Chonwan)

Semester—III

Time Allowed : Three Hours] [Maximum Marks : 70

ਭਾਗ—ਓ

1. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ **ਇੱਕ** ਦਾ ਉੱਤਰ ਦਿਓ :

   (ੳ) 'ਸਪਤਿਕਾ' ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਰਚਨਾ **ਜੰਗ ਹਿੰਦ-ਪੰਜਾਬ** ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ ਬਿਆਨ ਕਰੋ।

   (ਅ) **ਹਾਸ਼ਮ ਸ਼ਾਹ** ਦੀ ਕਾਵਿ-ਕਲਾ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਵਿੱਚ ਉਸਦੇ ਯੋਗਦਾਨ 'ਤੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਓ।

   (ੲ) 'ਸਪਤਿਕਾ' ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ **ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ** ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਰਚਨਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿਓ। 8

2. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਤਿੰਨ ਕਾਵਿ-ਬੰਦਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ **ਇੱਕ** ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸਹਿਤ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ :

   (ੳ) ਜੰਗ ਹਿੰਦ-ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਹੋਣ ਲੱਗਾ
   ਦੋਵੇਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਫੌਜਾਂ ਭਾਰੀਆਂ ਨੀ
   ਅੱਜ ਹੋਵੇ ਸਰਕਾਰ ਤਾਂ ਮੁੱਲ ਪਾਵੇ
   ਜਿਹੜੀਆਂ ਖਾਲਸੇ ਨੇ ਤੇਗਾਂ ਮਾਰੀਆਂ ਨੀ

ਸਣੇ ਆਦਮੀ ਗੋਲੀਆਂ ਨਾਲ ਉੱਡਣ,
ਹਾਥੀ ਢਾਹੁੰਦੇ ਸਣੇ ਅੰਬਾਰੀਆਂ ਨੀ
ਸ਼ਾਹ ਮੁਹੰਮਦਾ ਇਕ ਸਰਕਾਰ ਬਾਝੋਂ
ਫੌਜਾਂ ਜਿੱਤ ਕੇ ਅੰਤ ਨੂੰ ਹਾਰੀਆਂ ਨੀ।

(ਅ) ਨਾ ਮੈਂ ਅਰਬੀ ਨਾ ਲਾਹੌਰੀ, ਨਾ ਮੈਂ ਹਿੰਦੀ ਸ਼ਹਿਰ ਨਗੌਰੀ।
ਨਾ ਮੈਂ ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕ ਪਸ਼ੌਰੀ, ਨਾ ਮੈਂ ਰਹਿੰਦਾ ਵਿਚ ਨਦੌਣ।
ਬੁੱਲਾ ਕੀ ਜਾਣਾ ਮੈਂ ਕੌਣ?

(ਇ) ਸੱਸੀ ਖੁਰਾ ਫੜ ਲੈਂਦੀ ਏ ਓਠੀਆਂ ਦਾ,
ਰੋ ਕੇ ਇਕ ਇਕ ਗੱਲ ਲਗਦੀ ਸੀ।
ਸੱਸੀ ਪੁੰਨੂੰ ਦੀ ਦੋਸਤੀ ਜੱਗ ਧੁੰਮੀ,
ਮੈਨੂੰ ਕੁਤੀ ਸੁਹਰਤ ਜੱਗ ਦੀ ਸੀ।
ਮੇਰੇ ਸਹੁਰੇ ਕਰ ਗਏ ਕਤਲ ਮੈਨੂੰ,
ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੱਜ ਨਾ ਧੜੀ ਤੇ ਪੱਗ ਦੀ ਸੀ। 4

3. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ **ਇੱਕ** ਦਾ ਉੱਤਰ ਦਿਓ :

(ੳ) 'ਕਥਾ ਸੰਸਾਰ' ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਮੋਹਨ ਭੰਡਾਰੀ ਦੀ ਕਹਾਣੀ **ਬਾਕੀ ਸਭ ਸੁੱਖ ਸਾਂਦ ਹੈ** ਦਾ ਸਾਰ ਆਪਣੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖੋ।

(ਅ) 'ਕਥਾ ਸੰਸਾਰ' ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਹਾਣੀ **ਗਰਾਉਂਡ ਜ਼ੀਰੋ** ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰੋ।

(ਇ) 'ਕਥਾ ਸੰਸਾਰ' ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਹਾਣੀਕਾਰ **ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਵਿਰਕ** ਦੀ ਕਹਾਣੀ-ਕਲਾ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਯੋਗਦਾਨ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 12

ਭਾਗ—ਅ

4. ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਚਾਰ ਸੰਕਲਪਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ **ਦੋ** 'ਤੇ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਨੋਟ ਲਿਖੋ :

(ੳ) ਸ਼ੈਲੀ

(ਅ) ਵਿਰੇਚਨ

(ਇ) ਪ੍ਰਤੀਕ

(ਸ) ਰੁਮਾਂਸਵਾਦ। 2×6=12

5. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਦੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ **ਇੱਕ** ਦਾ ਉੱਤਰ ਦਿਓ :

(ੳ) ਵਾਰ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਵਾਰ ਕਾਵਿ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰਪੂਰਵਕ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

(ਅ) ਵਾਰ-ਕਾਵਿ ਦੀ ਪਮਕਿਰਤੀ ਉੱਤੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਇਸਦੇ ਵਿਕਾਸ-ਕ੍ਰਮ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿਓ। 12

ਭਾਗ—ਇ

6. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸਾਰੇ **11** ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ (**4–5** ਸਤਰਾਂ ਵਿੱਚ) ਦਿਓ :

1. 'ਸਪਤਿਕਾ' ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਦਰਜ਼ ਕਿਸੇ ਦੋ ਕਵੀਆਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਲਿਖੋ।
2. **ਸਪਤਿਕਾ** ਪੁਸਤਕ ਕਿਸ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ?
3. **ਚੰਡੀ ਦੀ ਵਾਰ** ਵਿੱਚ ਕਿਸ ਰਸ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਤਾ ਹੈ ?
4. **ਕਥਾ ਸੰਸਾਰ** ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਕੁੱਲ ਕਿੰਨੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦਰਜ ਹਨ ?

5. **ਬੇਰ ਵਰਗਾ ਫ਼ਲ** ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਲੇਖਕ ਕੌਣ ਹੈ ?

6. **ਗੁਡ ਡੀਅਲ** ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਕੀ ਹੈ ?

7. **ਵਾਰ** ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਬਾਰੇ ਲਿਖੋ।

8. ਮੱਧਕਾਲ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਕੋਈ **ਦੋ ਵਾਰਾਂ** ਦੇ ਨਾਂ ਲਿਖੋ।

9. **ਅਨੁਕਰਨ** ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ?

10. **ਮਿੱਥ** ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿਓ।

11. **ਸੰਰਚਨਾਵਾਦ** ਦਾ ਮੂਲ ਸੰਕਲਪ ਕੀ ਹੈ ? 11×2=22

PC-12269/N

M-7/2115

ENGLISH LITERATURE (ELECTIVE)

(English Literature from Chaucer to the Eighteenth Century)

(Semester–III)

Time : Three Hours] [Maximum Marks : 70

Note : Attempt all questions.

UNIT–I

I. Write short notes of about 150-200 words on any **two** of the following concepts pertaining to drama:

(a) Tragedy and Comedy.

(b) Stage Directions.

(c) Comic Relief.

(d) Soliloquey. (2×5=10)

II. (a) Write a detailed note on Renaissance and how did it effect contemporary literature?

OR

What are the chief characteristics of Neo-Classical literature? 8

(b) Write short notes of about 100 words each on any **two** of the following texts :

(i) Pardoner's Tale.

(ii) Pamela.

(iii) As You Like it.
(iv) Dr. Faustus. (2×3=6)

UNIT–II

III. (a) What is the dramatic significance of character of Brutus?

OR

What are the central themes of William Shakespeare's *Julius Caesar*? 8

(b) Explain any **one** of the following with reference to the context :

Cowards die many times before their deaths;
The valiant never taste of death but once.
Of all the wonders that I yet have heard,
it seems to me most strange that men should tear;
Seeing that death, a necessary end,
Will come when it will come.

OR

Good countrymen. Let me depart alone,
And, for my sake, stay here with Antony.
Do grace to Caesar's corpse, and grace his speech
Tending to Caesar's glories,which Mark Antony
By our permission is allowed to make. 4

IV. (a) Is the title of the play *She Stoops to Conquer* appropriate? Give your views.

OR

Discuss in detail the character of Kate Hardcastle in *She Stoops to Conquer*. 8

(b) Explain any **one** of the following passages with reference to the context :

The difference of our birth,
Fortune, and education make an
Honourable connection impossible.

OR

I love everything that's old;
Old friends, old times, old manners,
old Books, old wine. 4

UNIT–III

V. Answer the following questions in about 30 words each. All questions are compulsory.

1. What do you understand by character of Antony?
2. What was written in Caeser's will?
3. Who are the main conspirator of Julius Caesar's murder?
4. What is the message of Oliver Goldsmith's *She Stoops to Conquer*?
5. Write a short note on the character Marlow.
6. Discuss the ending of the play *She Stoops to Conquer*.
7. What do you mean by Pathos?
8. Write a short note on Morality Plays.
9. What do you mean by Tragic character?

10. What is contribution of Shakespeare to English drama?

11. What are main characteristics of Metaphysical Poetry? (11×2=22)

Roll No. ..... Total No. of Pages : 3

PC 12270-N

M-7/2115

HINDI SAHITYA

Paper–105 Opt. (i)

Semester—III

Time Allowed : Three Hours] [Maximum Marks : 70

नोट :— यह प्रश्न पत्र **तीन** भागों में विभाजित है। निर्देशानुसार उत्तर दीजिए।

भाग–क

I. निम्नलिखित प्रश्नों में से किसी **एक** प्रश्न का उत्तर दीजिए :

(क) रीतिकाल की प्रवृत्तियों पर विस्तारपूर्वक चर्चा करें।

(ख) 'भूषण' का कवि परिचय व साहित्यिक विशेषताओं के बारे में लिखिए। 1×12=12

II. निम्नलिखित प्रश्नों में से किसी **एक** प्रश्न का उत्तर दीजिए :

(क) हिंदी भाषा के विभिन्न स्वरूपों पर प्रकाश डालिए।

(ख) हिंदी भाषा के उद्‌भव व विकास को विस्तृत रूप में लिखें। 1×12=12

भाग–ख

III. यह खण्ड दो उपभागों में विभाजित है।

उपभाग–I

(क) निम्नलिखित पद्यांशों में से किसी **एक** की सप्रसंग व्याख्या कीजिए :

(i) फूलत फूल सबै बन बागन बोलत मोर बसंत के आवत।
कोयल की किलकार सुनै सबकंत विदेसनं तें तब धावत।
ऐसे कठोर महा रसखान जुनेकहु मोरीये पीरन पावत।
हूकसी सीलत है हिय मैं जब बैरिन कोयल कूक सुनावत।

(ii) अखियाँ सिराती तप छाती की बुझाती रोम
रोम सरसाती तन सरस परस ते।
रावरे अधीन तुम बिन अति दीन हम
नीर हीन मीन जिग काहे कौं तरसते। 1×5=5

(ख) निम्नलिखित प्रश्नों में से किसी **एक** प्रश्न का उत्तर दीजिए :

(i) 'घनानन्द' की प्रेमानुभूति की विवेचना कीजिए।

(ii) सिद्ध कीजिए कि 'बिहारी' श्रृंगार रस के अनुपम चितेरे हैं। 1×7=7

उपभाग–II

IV. (क) निम्नलिखित गद्यांशों में से किसी **एक** की सप्रसंग व्याख्या कीजिए :

(i) किसी कर्म को करने के पहले उसमें सुख की ही खोज करना क्या अत्यन्त आवश्यक है? सुख तो धर्माचरण से मिलती है। अन्यथा संसार तो दुखमय है ही! संसार के कर्मों को धार्मिकता के साथ करने में सुख की ही सम्भावना है।

(ii) 'देव, नियम तो बहुत साधारण हैं। किसी भी अच्छी भूमि को इस उत्सव के लिए चुनकर नियमानुसार पुरस्कार स्वरूप उसका मूल्य दे दिया जाता है। वह भी अत्यन्त अनुग्रह–पूर्वक अर्थात् भू–सम्पत्ति का चौगुना मूल्य उसे मिलता है। उस खेत को वही व्यक्ति वर्ष भर देखता है। वह राजा का खेत कहा जाता है।' 1×5=5

(ख) निम्नलिखित प्रश्नों में से किसी **एक** प्रश्न का उत्तर दीजिए :

(i) 'मधुआ' कहानी की तात्विक समीक्षा कीजिए।

(ii) 'आकाशदीप' कहानी का सार लिखें। 1×7=7

भाग–ग

V. निम्नलिखित **सभी** प्रश्न अनिवार्य हैं :

(क) रीतिकाल को रीतिकाल की संज्ञा किस विद्वान ने दी है?

(ख) मानक भाषा किसे कहते हैं?

(ग) 'बिहारी' का रचनाओं का नाम लिखें।

(घ) 'रसखान' के काव्य की चार विशेषताएं लिखें।

(ङ) मुक्त होने पर दोनों बंधियों ने क्या किया?

(च) रामेश्वर द्वारा लैला को लिखे गए पत्र का सारांश लिखिए।

(छ) हिन्दी भाषा के शब्द भण्डार को स्पष्ट करें।

(ज) 'मधुआ' कहानी का उद्देश्य क्या है?

(झ) 'मधुलिका' का चरित्र कैसा है?

(ञ) 'गुण्डा' कहानी किसकी रचना है और कब प्रकाशित हुई?

(ट) 'गुरु गोबिंद सिंह जी' की भक्ति भावना कैसी थी? 11×2=22

PC-12280/N

M-7/2115

STATICS–2102T

(Semester–III)

Time : Three Hours] [Maximum Marks : 35

Note : Attempt any *two* questions from Section A and Section B, carrying 6 marks each and entire Section C consisting of 11 questions carrying 1 mark each.

SECTION–A

I. State and prove Varignon's Theorem.

II. Two forces P and Q acting at a point have a resultant R. If P is double, R is doubled and if Q is doubled and revered in direction, even R is doubled. Show that $P : Q : R = \sqrt{6} : \sqrt{2} : \sqrt{3}$.

III. Forces 2, P, 5, Q, 3kg. wt. act along the lines AB, CA, AD, AE and FA respectively of a regular hexagon. Find the magnitude of P and Q in order that the system may be in equilibrium.

IV. ABCD is a rectangle with AB = 4m and BC = 3m. Along AB, BC, CD, DA and AC act forces 2, 7, 6, 10 and 5 kg resp. Show that the system reduce to a couple and find its moment. (2×6=12)

SECTION–B

V. State and prove the statement of Lami's Theorem.

VI. A uniform beam of length 8 cm, rests against a smooth vertical plane over a smooth peg at a distance 3 cm form the plane. If θ be the inclination of the beam to the vertical, show that $\sin^3 \theta = \frac{3}{4}$.

VII. A rod is movable in a vertical plane about a hinge at one end and at the other end is fastened a weight equal to half the weight of the rod; this end is fastened by a string of length l, to a point at a height c vertically over the hinge. Show that the tension in the string is $\frac{lW}{c}$ where W is the weight of the rod.

VIII. ABC is an equilateral triangle of side 40cm. Weights 5, 1, 3 kgs. are placed at points A, B and C respectively and weights 2, 4, 6 kgs. are placed at the middle points of BC, CA and AB respectively. Find the distance of their C.G. from B. (2×6=12)

SECTION–C

(Compulsory Question)

IX. (a) State the Theorem of Resolved Parts.

(b) If a force be resolved into two components, one of which is at right angles to the force and equal to it in magnitude. Find the direction and magnitude of the other.

(c) Prove that if three equal forces acting at a point are in equilibrium, they must either meet in a point or be parallel.

(d) Find the centre of a number of Parallel Forces.

(e) Explain moment of a force about a line.

(f) Explain Min resultant of two forces.

(g) State λ - μ Theorem.

(h) Three equal forces acting at a point are in equilibrium. Find the angle between the forces.

(i) Explain kinds of friction.

(j) Explain Couples in parallel planes.

(k) Explain centre of gravity of particles arranged in a straight line. (11×1=11)

PC–12282/N

M–7/2115

PHYSICAL EDUCATION (THEORY)

(Semester–III)

Time : 3 Hours] [Maximum Marks : 80

Note : Section A is compulsory, consisting of 10 short answer type questions carrying 2 marks each. Attempt **one** question each from Sections B, C, D & E carrying 15 marks each.

SECTION–A

(Compulsory Question)

I. Write brief answers of the following :

1. Define Play.
2. What is Surplus energy Theory?
3. What do you mean by adolescence age?
4. What is the meaning of word yoga?
5. Write down organ of Respiratory system.
6. What is the meaning of isomeric & isotonic exercises?
7. Write down the organ of excretory system.
8. What is Padmasana?
9. What do you mean by Pranayam?
10. How can you define the structure of Kidney?

SECTION–B

II. Write down any two theory of play.

OR

III. What are the factors affecting growth and development in adolescence age?

SECTION–C

IV. What are the types of yoga, write in details?

OR

V. Write in detail about Pranayam.

SECTION–D

VI. What are the functions of Excretory System? Explain.

OR

VII. Write in detail about the function's of Respiratory system.

SECTION–E

VIII. Write down history, layout, rules, major tournament and Arjuna Awardee of Kabaddi (National Style).

OR

IX. Explain Rules, layout & techniques of Shotput.

PUNJABI VERSION

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ, ਇਸ ਵਿਚ 10 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 2-2 ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਹਨ। ਭਾਗ B, C, D ਅਤੇ E ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 15 ਅੰਕ ਹਨ।

ਭਾਗ—A

(ਲਾਜ਼ਮੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ)

I. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਦੇ ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਲਿਖੋ :

1. ਖੇਡ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?
2. ਵਾਧੂ ਐਨਰਜੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਬਾਰੇ ਦੱਸੋ।
3. ਕਿਸ਼ੋਰ ਅਵਸਥਾ ਕੀ ਹੈ?
4. ਯੋਗ ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?
5. ਸਾਹ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਅੰਗਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਦੱਸੋ।
6. ਆਇਸੋਮੀਟਰਿਕ ਅਤੇ ਆਇਸੋਟਾਨਿਕ ਕਸਰਤਾਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸੋ।
7. ਮਲ ਤਿਆਗ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਅੰਗਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਦੱਸੋ।
8. ਪਦਮਾਸਨ ਕੀ ਹੈ?
9. ਪ੍ਰਣਾਯਾਮ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?
10. ਗੁਰਦੇ ਬਾਰੇ ਦੱਸੋ।

ਭਾਗ—B

II. ਖੇਡ ਦੇ ਕਿਸੇ ਦੋ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸੋ।

ਜਾਂ

III. ਵਾਧੇ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਾਰਕਾਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸੋ।

ਭਾਗ—C

IV. ਯੋਗ ਕਿੰਨੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਦੱਸੋ।

ਜਾਂ

V. ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਦੱਸੋ।

ਭਾਗ—D

VI. ਮਲ ਤਿਆਗ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸੋ।

ਜਾਂ

VII. ਸਾਹ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਦੱਸੋ।

ਭਾਗ—E

VIII. ਕਬੱਡੀ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ, ਖੇਡ ਮੈਦਾਨ, ਖੇਡ ਨਿਯਮ, ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਅਤੇ ਅਰਜੁਨਾ ਅਵਾਰਡੀ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸੋ।

ਜਾਂ

IX. ਸ਼ਾਟ ਪੁਟ ਦੇ ਮੈਦਾਨ, ਨਿਯਮ ਅਤੇ ਖੇਡ ਕੁਸ਼ਲਤਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿਚ ਦੱਸੋ।
